

Cinema català: trencar el cercle viciós

El director Antoni Ribas continua a la plaça Sant Jaume de Barcelona. La seva actitud s'ha convertit en la imatge caricaturitzada de la realitat del cinema català. Una situació de degradació que té moltes causes.

Antoni Ribas es va plantar a la plaça de Sant Jaume, amb la seva cadira, una pancarta i una tenda de campanya. Era el dia 11 d'abril. Avui encara hi és. Denuncia la impossibilitat d'acabar la pel·lícula *Terra de canons* per falta de subvenció. Coincidint amb aquest acte de protesta Ribas va fer arribar als mitjans de comunicació un manifest de tres planes, farcit de paraules dures. Parlava d'arbitrarietat, d'amiguisme i corrupció del sector cinematogràfic

Dalt, X. Bru de Sala i J. Serrats. Antoni Ribas es queixa de la política de subvencions.

català. Denunciava les decisions preses a dit i demanava al Parlament que obrís una comissió d'investigació per esbrinar, segons ell, un conjunt d'actuacions i d'irregularitats comeses pel Servei de Cinematografia i pels responsables de Televisió de Catalunya. Va començar a recollir signatures. En té més de 21.000.

Antoni Ribas no pensa marxar fins que li donin els diners, malgrat que successives comissions de la Generalitat i el Ministeri li han denegat la subvenció i tampoc ha aconseguit els drets d'antena de cap televisió. En canvi, ell diu que és un cas de justícia. La seva situació és indefinida i ho serà per molt temps. El director de *La ciutat cremada* i *Victòria* ha jugat fort, però té totes les de perdre. Perquè si la Generalitat li concedeix l'ajuda que Ribas demana -80.000.000- això suposaria acceptar que el sistema no funciona i deslegitimaria la comissió que decideix aquelles pel·lícules que anualment tenen subvenció i aquelles que no en tenen. Tanmateix, si l'actitud de Ribas té tots els números per passar a la història com una anècdota, alhora, la seva denúncia es converteix en la imatge caricaturitzada de la realitat en què està immers el cine català, que es perllonga des de fa massa anys, i que ara potser es fa més evident que mai. Una situació degradada, que depassa l'anècdota i que té un complex entrellat de causes.

Xavier Bru de Sala, director general de Promoció Cultural de la Generalitat entre els anys 1988 i 1990, és ara una de les veus més dures que es manifesta en relació a la situació actual del sector cinematogràfic a Catalunya. Ell, des de la seva responsabilitat i sentint-se partícip del fracàs, creu que la Generalitat va

incórrer sobretot en tres errors: "No ens vam adonar a temps que la Llei Miró era molt perjudicial per al cine, sobretot per al cine català, i la vam acatar sense qüestionar-la; vam exigir un cine lingüísticament català dins un panorama exhibidor on el cine català no existia; i el tercer factor, que és el més important, és que els interlocutors que vam trobar, la gent disposada a fer cine en aquelles condicions, en general no ha funcionat per falta de talent. Jo m'acuso de no haver detectat a temps la conxorxa dels directors, d'haver-me'ls cregut, d'haver cregut que podien fer cine que funcionés".

La dinàmica que va propiciar la Llei Miró, en un primer estrat, fou que els directors possessin totes les seves energies a aconseguir la preuada subvenció, a fi de poder realitzar la pel·lícula. Com ha manifestat l'actual director general de Promoció Cultural, Jaume Serrats, "Fins ara els directors feien esforços sobretot per seduir l'administració". Aquesta dinàmica ha portat a la ruptura del sector en capelletes, enfrontaments personals i a la mobilització dels cineastes en una única direcció: aconseguir la subvenció. Per això, sovint s'ha acusat l'administració pública de concedir les subvencions a canvi del silenci. Així ho explica Bru de Sala: "És evident que la major part de directors que han treballat en els darrers anys tenen una capacitat de pressió política sobre la Generalitat per continuar cobrant, perquè cap polític vol que surtin embolics als diaris. I per evitar això continuen donant diners a una sèrie de senyors que tenen una gran capacitat de fer soroll i d'incomodar el poder polític, però no tenen capacitat de fer bon cine".

Més de mil milions ha invertit la Generalitat en aquests últims quatre anys, repartits en cinquanta-tres projectes, vuit dels quals no s'han estrenat i dels quals només un de cada tres han recuperat amb la recaptació els diners subvencionats. Xifres en fred, però que escalfen el cap a aquells que voldrien una cinematografia catalana amb més alçada. Quantes pel·lícules han aconseguit en aquests darrers quatre anys animar l'ambient i fer que el públic vagi a les sales? Un bon grapat d'espectadors tan sols recorden dos films: *Boom Boom*, de Rosa Vergés, i *Què t'hi jugues Mari Pili?*, de Ventura Pons. Ni tan sols la reproducció del submarí de Narcís Monturiol clavada a la Plaça Catalunya va fer augmentar la taquilla de la pel·lícula *Monturiol*, de Francesc Bellmunt. Els crítics diuen que manquen idees, que no es proposen projectes atractius. Els productors, com Rosa Romero, de l'empresa Avanti Films, també ho constaten: "La qüestió més important és que els projectes tinguin un nivell de qualitat, perquè no es tracta de produir per produir. I actualment el nivell és molt baix, hi ha poques propostes noves. Hi

Totes les pel·lícules catalanes 1990-1994

Any	Títol	Director	Productor	Subv. Gen.	Subv. ICAA	
1990	A solas contigo	E. Campoy	Lauren Films/Cartel			
	<i>La bahia esmeralda</i>	J. Franco	Lluria films S.L./Eurocine-Paris			
	La banyera	J. Garay	Films?...Yes! S.A.	17.000.000	30.000.000	
	Boom Boom	R. Vergés	Arsenal Films S.A./Lamy Films SPRL	15.000.000	25.000.000	
	Despertaferro!	J. Amorós	Equip Estudis d'Animació S.A.	28.000.000	30.000.000	
	Innisfree	J. L. Guerin	Virginia Films S.A./Producciones Cinematográficas Guerin	16.000.000	15.000.000	
	Lucrècia	B. Arochi	Ópalo Films S.A.	10.000.000		
	<i>El paraíso de los perros</i>	D. Tessari	Vides Cinematográfica/Moviestudio S.A./Films Arianne			
	<i>Perfidia</i>	S. Lapeira	Zenda Films		30.000.000	
	Rateta, rateta	F. Bellmunt	Fair Play S.A.	18.000.000	30.000.000	
	Un submarí a les estovalles	I. Ferré	Ixia Films S.A.	15.000.000	25.000.000	
	La teranyina	A. Verdaguier	Floc Cinema/Video S.A.	20.000.000	40.000.000	
	Barcelona Lament	L. Aller	Els Films del Gatsilglin	15.000.000	27.000.000	
	Visions d'un estrany	E. Alberich	Enric Alberich P.C.	12.000.000	20.000.000	
	1991	L'afer Lolita	J. A. de la Loma	Golden Sun S.A.	22.000.000	35.000.000
		Amantes	V. Aranda	Pedro Costa P.C., S.A.		
		Capità Escalaborns	C. Benpar	Swann Europea de cinema	22.000.000	40.000.000
Chatarra		F. Rotaeta	Avanti Films S.A./Sabre TV S.A.	0	60.000.000	
Dall		A. Ribas	Montornés Films S.A.	20.000.000	20.000.000	
Entre el cielo y la tierra		M. Hansel	Avanti Films S.A./Sabre TV S.A./Man's Films			
<i>Escrit als estels</i>		R. Reguant	Fair Play S.A.	22.000.000	50.000.000	
Ho sap el ministre?		J. M. Forn	Aura Films S.A.	22.000.000	35.000.000	
Latino Bar		Paul Leduc	Opalo Films S.A.	7.000.000		
El llarg hivern		J. Camino	Tibidabo Films S.A.	40.000.000	85.000.000	
Manila		A. Chavarrias	Quasar S.A.	20.000.000	40.000.000	
Els mars del sud		M. Esteban	Cyrk S.A.	22.000.000	30.000.000	
Nunca estás en casa		J. C. Bonete.	Juan Carlos Bonete P.C.			
Els papers d'Aspern		J. Cadena	Virginia Films S.A.	14.350.000	30.000.000	
Què t'hi jugues Mari Pili?		V. Pons	Els Films de la Rambla S.A.	18.000.000	35.000.000	
<i>Solitud</i>		R. Guardiet	Quasar S.A.	22.000.000	40.000.000	
<i>Terranova</i>		F. Llagostera	Institut del Cinema Català	3.000.000		
1992	1492 La Conquesta del Paraíso	R. Scott	Cyrk S.A./Legende/Due West	0	65.000.000	
	Les aparences enganyen	C. Balagué	Diafragma P.C.	16.000.000	35.000.000	
	Aquesta nit o mai	V. Pons	Els Films de la Rambla S.A.	22.000.000	50.000.000	
	Caramboles	J. Fons	Figaró Films S.A.	18.000.000		
	Els cielo sube	Marc Recha	Nofilms S.A./Marc Recha P.C.			
	El diari de Lady M	A. Tanner	Messidor Films S.L.	8.000.000		
	La febre d'or	G. Herralde	Trasbals S.A.	40.000.000	85.000.000	
	<i>Els fills del diable</i>	C. Caignaire	Cyrk S.A.	11.500.000		
	Jamón Jamón	Bigas Luna	Lolafilms S.A.	0	85.000.000	
	La memòria de l'aigua	H. Faver	Grup Cinema-Art S.L./Morgana Producciones			
	Ni un pam de net	R. Masllorens	La Productora S.A.			
	No et tallis ni un pèl	F. Casanova	Septimània Films S.L.	15.000.000	35.000.000	
	Un plaer indescriptible	I. Ferré	Ixia Films S.A.	18.000.000	45.000.000	
	La reina anònima	G. Suárez	Lolafilms S.A./Ditirambo			
	Sevilla Connection	J. R. Larraz	Impala S.A.			
	L'última frontera	M. Cussó	Kronos Plays & Films S.A.	8.000.000		
	1993	L'amant bilingüe	V. Aranda	Lolafilms S.A.	10.000.000	65.000.000
<i>Bufons i reis</i>		L. Zayas	Roxy Films S.L.			
<i>El caçador furtiu</i>		C. Benpar	Filmsclot	6.000.000		
Cràpules		Toni Mora	Duffy Films (C.C.R.E., S.A.)	15.000.000	40.000.000	
<i>Culpable d'innocència</i>		A. Saguer	Sphairos S.A.	15.000.000		
<i>Els de davant</i>		J. Garay	Massa d'Or Producciones Cinematográfiques S.A./Le Sabre/la S	12.000.000		
L'enfonsament del Titànic		A. Chavarrias	Oberon Cinematográfica	18.000.000	35.000.000	
Havanera		A. Verdaguier	Imatco S.A.	40.000.000	70.000.000	
Historias de la puta mili		M. Esteban	Motion Pictures S.A.	0	70.000.000	
Huevos de oro		Bigas Luna	Lolafilms S.A.			
Mal d'amors		C. Balagué	Diafragma P.C.	15.116.029	45.000.000	
Monturiol		F. Bellmunt	Fair Play S.A.	25.000.000	65.000.000	
<i>La recerca de la felicitat</i>		A. Abril	Barcelonafilms	15.000.000		
Rosita, please		V. Pons	Els Films de la Rambla S.A.	18.000.000		
Un único deseo		J. C. Bonete	Juan Carlos Bonete P.C.			
1994		Don Jaime el conquistador	A. Verdaguier	Figaró Films S.A.		
		<i>El somni de Maureen</i>	R. Guardiet	Quasar S.A.	15.000.000	45.000.000
	<i>Souvenir</i>	R. Vergés	Avanti Films S.A.	22.000.000	70.000.000	
	<i>L'arbre del Paradís</i>	C. Saura jr.	Virginia Films S.A.	13.000.000		
	<i>Atolladero</i>	Óscar Albar	FDG	14.000.000	26.000.000	
	<i>Els baguls del retorn</i>	Maria Miró	Figaró Films S.A.	15.000.000	40.000.000	
	<i>California Dreamin'</i>	F. Bellmunt	Fair Play S.A.	20.000.000	50.000.000	
	<i>La ciudad de los orodigios</i>	F. Betriu	I.C.C.	0	85.000.000	
	<i>Coses que no et vaig dir mai</i>	I. Coixet	Eddie Saeta ?			
	<i>Nexe</i>	J. Cadena	Septimània Films S.L.	15.000.000	45.000.000	
	<i>Ombres paralel·les</i>	G. Gormezano	Els Films del Gatsilglin/Visual Grup	19.000.000	65.000.000	
	<i>El quid de la qüestió</i>	V. Pons	Els Films de la Rambla S.A.	20.000.000	45.000.000	
	<i>Tierra: Libertad</i>	Ken Loach	Messidor Films			
	<i>Afer intern</i>	C. Balagué	Carles Balagué Mazon		50.000.000	
	<i>Parella de tres</i>	A. Verdaguier	in Vitro Films, S.A.		50.000.000	
	<i>Antàrtida</i>	M. Huerqa	iberoamericana Films			

Jades facilitades per la Direcció General de Promoció Cultural de la Generalitat de Catalunya i per l'Institut de Cinematografia y las Artes Audiovisuales (ICAA).
Les pel·lícules en cursiva no estan estrenades.

ha directors que presenten un guió del qual no estan segurs, i jo penso que ells haurien de ser els primers jutges, haurien de presentar projectes més treballats, en què estiguessin disposats a invertir dos anys de la seva vida, projectes que valguin realment la pena.”

La política de la subvenció ha creat un cercle viciós que s'ha agreujat per altres factors. La Llei Miró (aprovada el 1983) treia poder als productors per donar-lo als directors, concedint subvencions a projectes concrets. O sigui, primava el projecte d'autor. Aplicant aquesta política, la indústria catalana quedava encara més afeblida. Els productors arriscaven poc o deixaven d'arriscar. És a partir d'aquesta situació que comença a aparèixer un fenomen nou: els directors creaven les seves pròpies productores. Però el fenomen, malgrat que ha fet possible molts projectes que d'una altra manera no s'haurien realitzat mai, no ha beneficiat tampoc les pel·lícules. Així ho veu Ventura Pons: “Desafortunadament massa vegades es reuneixen en una sola persona les figures del director i del productor. Això és dolent. I ho dic jo, que vaig començar a treballar a fons quan em vaig muntar la meua pròpia productora. Però com a director continuament em trobo a faltar el productor. El que passa és que la cosa no dona per més.”

Per altra banda, la majoria dels productors que s'han mantingut en aquests darrers anys tampoc han estat gaire exigents. Per posar un exemple: el president de l'Associació de Productors de Catalunya, Pere Fages, home fort del sector, ha estat l'últim *partenaire* en la coproducció de la pel·lícula *1492, la conquesta del paradís* (1992) i ha produït des de l'any 1990 dues pel·lícules únicament: *Els fills del diable* (1992), que no s'ha estrenat i *Els mars del sud* (1991), que va anar acompanyada d'un considerable escàndol quan l'actriu protagonista, Aitana Sánchez Gijón, va denunciar que no havia donat permís perquè el seu pit aparegués en el cartell de promoció de la pel·lícula. Fages també ha fet una coproducció, *1492, La conquesta del paradís* (1992), però la seva empresa no apareix en els crèdits de la pel·lícula fora de l'estat espanyol. En l'àmbit dels productors també falta talent, ganes de risc i un bon nas per enumerar projectes amb flaire comercial. Falten productors que demanin als directors que es posin a pensar, que els encarreguin projectes. Potser per això Manel Huerga, que aquests dies ha començat a rodar les imatges de la seva primera pel·lícula, *Antártida*, diu: “Sempre havia pensat que el cine ja arribaria, d'una forma natural. Perquè no estava disposat a entrar en la croada d'aconseguir una subvenció i totes aquestes misèries. Llavors un bon dia Pepo Sol d'Ovide em va presentar Andrés Vicente Gómez, un dels productors més importants actual-

'Boom Boom'. Rosa Vergés va aconseguir, amb aquest film, unes vendes de taquilla molt importants a Catalunya. Malgrat això, ha tingut problemes per rodar la seva segona pel·lícula, *Souvenir*.

ment, que és de Madrid. I em va proposar l'encàrrec de dirigir un projecte. Em va dir: posa't a pensar per a mi”. Aquest és el procés normal que hauria de seguir tot projecte, però la realitat no és aquesta. Per Huerga, “el productor és una peça fonamental i en aquest país no n'hi ha. La majoria de productors són ocasionals, sense tradició, sense línies clares de quin tipus de pel·lícules volen engegar. Perquè cal tenir en compte que la feina del productor és tan creativa i important com la del director. He estat molts anys treballant aquí en el món audiovisual, però mai cap productor d'aquí m'ha proposat un projecte”.

La manca d'una indústria forta que consolidi el sector és una situació que sembla obligar finalment les administracions públiques a donar una resposta. És per això que fa pocs dies el Ministeri ha concedit una nova modalitat de subvencions: ajuts a produccions en bloc de tres projectes, que s'han de realitzar en un període de dos anys. Jaume Serrats creu que aquests tipus d'ajudes consolidaran la indústria. Però, en aquesta primera convocatòria, els sis projectes catalans que es presentaven, aixoplugats per les productores Imatco-ICC i NTC, han estat rebutjats.

Una altra línia d'actuació que vol potenciar la Generalitat és la que afecta els exhibidors: “cal ajudar els exhibidors –diu Serrats– a fi que puguin resistir la pressió de les multinacionals, que actualment tenen el mercat segrestat. En aquest sentit la nova llei que regula les quotes de pantalla és una bona eina”. No ho veuen així alguns professionals. Fins ara els exhibidors han estat molt poc sensibles al cinema en català, que han tractat com a gueto. I la Generalitat no ha aconseguit fer-se amb el control de les quotes de pantalla i de

doblatge, que podrien ser un valor de canvi important a l'hora de facilitar l'obtenció de sales. No hi ha ni una sola pel·lícula catalana que s'estreni durant la temporada. L'últim treball de Ventura Pons, *Rosita please*, estava llest per a l'exhibició a les pantalles el mes d'octubre. Ha tardat set mesos a trobar sala i s'ha estrenat el 17 de juny, el mateix dia que començaven els Mundials de futbol. Un moment veritablement difícil. Un altre exemple: *Souvenir*, l'última pel·lícula de Rosa Vergés tampoc no s'ha estrenat encara, només l'han vista aquells que van passejar-se per Cannes, on aquest film es va passar en una projecció especial. Com tampoc s'ha estrenat el film de Jesús Garay, *Els de davant*, que el passat més de febrer es va presentar al festival de Berlín.

La majoria de professionals del sector creuen que la Generalitat no hi té una política clara i que tampoc n'hi té TV3. Des dels inicis de la Generalitat, es va donar molta importància al sector cinematogràfic, tot creant el Servei de Cinematografia, que dirigia Miquel Porter i Moix. Aquest va ser ràpidament rellevat pel seu segon, Antoni Kirchner, que ha ocupat el càrrec des d'aleshores. Kirchner ha creat un sistema compacte, un funcionament a la seva mida, que mai el sobrepassa i que perpetua la dinàmica d'anar fent, sense sotracos brillants, sense talents distorsionadors. Recentment el Col·legi de Directors de Catalunya va demanar-ne la dimissió. En canvi, Kirchner està ben instal·lat. Fa anys que hi ha trencadissa al seu entorn, però ell no sent soroll. Es manté en el càrrec com si de fer un Guinness es tractés. I encara se sentirà més instal·lat si s'arriba a crear un ens públic per al cinema a imatge i semblança de la Institució de les Lletres Catalanes, perquè dins la Conselleria no es parla mai d'un possible relleu. Aquest organisme difícilment podria fer canviar la dinàmica del servei de cinematografia. És un sistema que aixopluga una sèrie de professionals i que n'oblida d'altres. Un sistema i uns professionals que fan un tap espès que no deixa espai a les noves generacions de directors. Així ho constata Maria Ripoll, una nova realitzadora de trenta anys, que ha passat quatre anys a Los Angeles, preparant-se a l'American Film Institut, becada per la Generalitat. Quan ha tornat a Barcelona ha trobat que el sector estava estancat i que es feien menys pel·lícules que abans. "Sí, el sistema en què viu el cinema català és un tap que no es pot traspasar totalment, que no es pot trencar. Ens tenen por, a la gent nova. De totes maneres jo sóc optimista —diu Maria Ripoll— perquè comencem a obrir esclletxes que ens facilitaran les coses el dia de demà".

Una de les esclletxes és TV3. La política que abanderava la televisió pública era donar oportunitat als nous creadors i potenciar en ge-

neral el cinema català. A partir d'aquesta idea TV3 va convocar un concurs per escollir cinc projectes, que la televisió finançaria al cent per cent. Eren projectes molt temptadors per als nous realitzadors. Però, finalment, enguany s'han encarregat dos telefilms: *Quin curs el meu tercer*, produït per Fair Play, empresa de Francesc Bellmunt, que en aquell moment era president del Col·legi de Directors, i *L'esclava de blau*, produïda per Imatco i Cyrk, aquesta última propietat de Pere Fages, president de

ARXIU

Fotograma de 'Què t'hi jugues Mari Pili?'. Ventura Pons és un dels directors catalans que té més èxit d'espectadors amb les seves pel·lícules.

l'Associació de Productors. Que les concessions s'hagin adjudicat als presidents de dues de les branques del sector va provocar malestar i fortes crítiques no solament de professionals sinó també del PSC, que ha demanat a TV3 més transparència en les concessions. Per compensar aquesta situació Televisió de Catalunya ha encarregat a un equip de tretze joves directors —un capítol a cadascun— un programa que es dirà *Trenta minuts per mirar*. Per a aquest projecte Maria Ripoll comença a enregistrar el dia 27 el capítol pilot que portarà per títol *Veo veo*. Aquesta jove realitzadora considera que el projecte és una esclletxa: "Penso que si agrada i ens en sortim, doncs, potser l'any vinent ens encarreguin a nosaltres els *Telemovies*".

Xavier Bru de Sala no és tan optimista: "la meua travessa és que aquesta situació continuarà molts anys. Tots aquells candidats a seure al costat d'Antoni Ribas poden estar tranquils, perquè continuaran cobrant per fer males pel·lícules o per fer pel·lícules que no interessin. Perquè és molt difícil trencar aquest cercle viciós, es necessita molt de coratge i aquell que ho faci des del poder polític hi pot deixar la pell. I tot i així no té cap garantia de sortir-ne victorios".

Montserrat Serra